

GÓP PHẦN XÂY DỰNG PHẨM CHẤT THANH NIÊN VIỆT NAM THEO DI CHỨC CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

• Nguyễn Khoa Huy^(*)

Tóm tắt

Thanh niên Việt Nam là một lực lượng xã hội to lớn, giữ vai trò quan trọng. Hiện nay, bên cạnh những tấm gương sống đẹp, vẫn còn một bộ phận thanh niên sống thực dụng, thiếu lý tưởng, phai nhạt niềm tin và vi phạm pháp luật. Đây là một thực tế đáng buồn và đáng báo động cho xã hội. Để đào tạo “thế hệ cách mạng cho đời sau” trở thành những người sống có lý tưởng thì cần bồi dưỡng phẩm chất cho thanh niên dưới ánh sáng bản Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đó là: rèn luyện tinh thần hăng hái xung phong, không ngại khó khăn; chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng; hướng đến phát triển con người toàn diện.

Từ khóa: Thanh niên Việt Nam, bản Di chúc, Chủ tịch Hồ Chí Minh.

1. Đặt vấn đề

50 năm đã trôi qua, kể từ ngày bản Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh ra đời đến nay. Nhưng vẫn còn đâu đây những lời căn dặn tha thiết của vị cha già dân tộc, không chỉ đối với toàn Đảng mà còn đối với thanh niên Việt Nam. Thanh niên là những chủ nhân tương lai, là thế hệ trẻ của đất nước, là “những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội”. Trong thời đại ngày nay, “sự nghiệp đổi mới có thành công hay không, đất nước bước vào thế kỷ XXI có vị trí xứng đáng trong cộng đồng thế giới hay không, cách mạng Việt Nam có vững bước theo con đường xã hội chủ nghĩa hay không, phần lớn là tùy thuộc vào lực lượng thanh niên” [1, tr. 538]. Vì vậy việc bồi dưỡng, giáo dục phẩm chất cho thế hệ trẻ dưới ánh sáng bản Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh vừa có ý nghĩa cấp thiết vừa mang tính chiến lược lâu dài để phát triển đất nước.

2. Thực trạng phẩm chất thanh niên Việt Nam hiện nay

Xã hội đổi thay và không ngừng phát triển. Trong xã hội, có không ít bạn trẻ ngày đêm miệt mài phấn đấu và đã đạt được thành tích trên nhiều lĩnh vực. Tiêu biểu như: trên lĩnh vực học tập có “cô gái vàng Sinh học Việt Nam” - Nguyễn Phương Thảo; ở văn hoá - nghệ thuật có Hoa hậu H'Hen Niê, còn lĩnh vực thể dục thể thao có cầu thủ trẻ Nguyễn Quang Hải... Hay có những việc

làm nhỏ, nhưng đã thể hiện tinh thần và lối sống có trách nhiệm của thanh niên, ví như em Phạm Hữu Khiêm - học sinh lớp 11 Trường Trung học phổ thông Quế Phong, trên đường đi tập thể dục có nhặt được một chiếc ví, ngay sau đó em đã đăng lên Facebook để tìm người trả lại; chàng thanh niên Nguyễn Văn Hiếu - sau tốt nghiệp Đại học Y Hà Nội, mặc dù được nhận vào làm trong một bệnh viện ở Thủ đô thế nhưng anh lại viết đơn tình nguyện tham gia dự án 585 của Bộ Y tế, làm bác sĩ ở vùng cao với tâm niệm giúp đỡ những bệnh nhân nghèo. Không chỉ sống có trách nhiệm, có tình có nghĩa, một số thanh niên còn anh dũng, sẵn sàng hy sinh tính mạng để cứu người, đấu tranh với cái xấu, là tấm gương sáng cho chúng ta noi theo như: anh Nguyễn Hoàng Nam (29 tuổi) - thành viên nhóm “Hiệp sĩ đường phố” đã anh dũng hy sinh khi bắt nhóm trộm xe máy; Thiếu úy Bùi Minh Quý (sinh năm 1993) - một chiến sĩ công an trẻ, đã dũng cảm hy sinh khi xả thân cứu người giữa dòng nước lũ...

Bên cạnh những tấm gương sáng, những thanh niên sống đẹp, biết cống hiến cho xã hội, cho đất nước thì ngày nay vẫn còn một bộ phận thanh niên sống thực dụng, thiếu lý tưởng, phai nhạt niềm tin và vi phạm pháp luật. Các tệ nạn xã hội như: ma tuý, mại dâm, cờ bạc, lừa đảo, bạo lực gia đình... đang ngày càng gia tăng trong thanh niên. Đó là những hiện tượng đáng buồn, đáng báo động và lên án trong xã hội. Như Tiến sĩ Trịnh Thị Thủy, Thứ trưởng Bộ Văn hoá Thể thao Du lịch từng nhận định: “những năm gần đây, tình hình tội

^(*) Trường Đại học Nông lâm Thành phố Hồ Chí Minh.

phạm ma túy và người sử dụng trái phép chất ma túy vẫn diễn biến phức tạp, gia tăng về số lượng, tính chất, mức độ ngày càng khó kiểm soát hơn... Điều đáng lưu ý, trong số đó, có khoảng 70% số người nghiện dưới 30 tuổi, 5% người sử dụng ma túy ở tuổi chưa thành niên (dưới 18 tuổi)” [3].

Hay trong bài phát biểu tại Đại hội Đoàn toàn quốc lần thứ XI, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã khái quát về tình hình hiện nay là “có một bộ phận thanh niên giảm sút niềm tin, phai nhạt lý tưởng cách mạng, sống thực dụng, xa rời truyền thống văn hoá tốt đẹp của dân tộc; thậm chí có một số ít thanh niên bị các thế lực xấu, thù địch tác động, lôi kéo, kích động, đã có những việc làm đi ngược lại bản chất, truyền thống về vang của Đoàn và trái với mục tiêu, lý tưởng cách mạng của Đảng và dân tộc. Tình trạng tội phạm và tệ nạn xã hội trong thanh thiếu niên diễn biến phức tạp”[10]. Có nhiều vụ án mà người phạm tội chính là những thanh niên tuổi đời còn rất trẻ nhưng cực kỳ manh động và tàn ác. Ví như: vụ án Lê Đăng Giang (21 tuổi) - chỉ vì nghi ngờ người yêu có bạn trai, Giang đã cầm dao đâm chết bạn gái tại phòng trọ, sau đó khoá cửa phòng lại; Vụ án Bùi Văn Cường (23 tuổi) - đã ra tay giết vợ rồi tâm xăng đốt xác. Thậm chí, chỉ vì bị trách mắng mà Phạm Văn Tho (28 tuổi) đã vác dao chém chết chính mẹ ruột của mình... Bên cạnh đó, trước sức mạnh của đồng tiền thì một số thanh niên đã phát triển một cách “lệch lạc”, vi phạm giá trị đạo đức, vi phạm pháp luật. Chẳng hạn như: Ngô Bá Khả (Khả Bảnh), bằng sự tinh quái của bản thân và khả năng nắm bắt tâm lý của giới trẻ, anh ta đã kiếm được một số tiền khá lớn thông qua mạng xã hội, với những chiêu trò ngông cuồng như: múa quạt; chụp ảnh trên đường cao tốc; đốt xe máy; nói tục; đến đánh bạc và tổ chức đánh bạc...

Đây là một thực tế đáng buồn và đáng báo động đối với toàn xã hội. Để đào tạo “thế hệ cách mạng cho đời sau” trở thành những con người tài giỏi, sống có lý tưởng, có ích cho xã hội, không thể không chú trọng đến giáo dục thanh niên, nhất là giáo dục phẩm chất thanh niên dưới ánh sáng Di chúc của Bác Hồ.

3. Bồi dưỡng phẩm chất cho thanh niên Việt Nam theo Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh

3.1. Rèn luyện thanh niên tinh thần hăng hái xung phong, không ngại khó khăn

Trong thời đại ngày nay, với xu thế quốc tế hoá toàn cầu hoá, đặc biệt là cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đang diễn ra mạnh mẽ. Thanh niên Việt Nam ngày nay cần “hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ” [8, tr. 516], đồng thời phải biết nắm bắt cái mới, dám nghĩ dám làm, năng động và sáng tạo. Những tư tưởng bảo thủ, lạc hậu, tâm lý ngại đổi mới sẽ phải lùi bước và nhường chỗ cho ý chí tiến thủ, cho các tư tưởng mới, tiên bộ của tuổi trẻ. Đây là điều cần thiết và quan trọng đối với thanh niên thời đại mới, cũng như là động lực thúc đẩy xã hội Việt Nam phát triển. Tất nhiên, không phải vì thế mà thanh niên bất chấp tất cả, chạy theo lợi ích vật chất tầm thường, xem nhẹ giá trị truyền thống, để rồi vi phạm pháp luật. Hay họ chỉ biết thoả mãn những lợi ích cá nhân mà xem thường lợi ích cộng đồng, thậm chí gây hại đến xã hội. Để tránh mắc phải sai lầm, mỗi thanh niên bên cạnh sự năng động, sáng tạo, khát vọng thể hiện của tuổi trẻ thì cần ý thức vị trí và trách nhiệm của mình. Họ phải luôn ghi nhớ, bản thân là: công dân của nước Việt Nam độc lập, tự do, có Đảng, có Đoàn của mình, có chính quyền và là người chủ tương lai của nước nhà mình. Chính vì là người chủ tương lai, là người gánh vác những nhiệm vụ to lớn, những trọng trách sau này cho nên toàn thể thanh niên ta phải biết đoàn kết, phấn đấu thi đua giúp sức vào sự nghiệp xây dựng một nhà nước tốt đẹp - một nước Việt Nam hoà bình, thống nhất.

3.2. Chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên

Bên cạnh việc rèn luyện, bồi dưỡng cho thanh niên Việt Nam tinh thần “hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ” thì “cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ” [8, tr. 516]. Nhưng vì sao phải giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên? Giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên là một nhiệm vụ quan trọng cho sự tồn tại và phát triển của mỗi quốc gia. Bởi

vì, thanh niên là những chủ nhân, là thế hệ tương lai của đất nước. Thanh niên khi thấm nhuần đạo đức cách mạng, “có đạo đức cách mạng thì khi gặp khó khăn, gian khổ, thất bại, cũng không sợ sệt, rụt rè, lùi bước” [6, tr. 282]. Họ sẽ biết sống, biết hành động đúng “vì lợi ích chung của Đảng, của cách mạng, của giai cấp, của dân tộc và của loài người mà không ngần ngại hy sinh tất cả lợi ích riêng của cá nhân mình” [6, tr. 282]. Do đó, bồi dưỡng phẩm chất đạo đức cho thanh niên Việt Nam hiện nay theo Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh cần đặc biệt chú trọng đến giáo dục đạo đức cách mạng. Trong công tác giáo dục thì giáo dục đạo đức cách mạng là nội dung quan trọng nhất, vì đó là yếu tố tạo nên cái “gốc”, cái nền tảng cơ bản, vững chắc cho người cách mạng, cho thế hệ thanh niên. Xã hội Việt Nam luôn cần những thanh niên “có tài phải có đức”, nếu chỉ có tài mà không có đức thì rất dễ tham ô hủ hoá có hại cho dân, cho nước.

“Đạo đức cách mạng không phải trên trời sa xuống. Nó do đấu tranh, rèn luyện bền bỉ hàng ngày mà phát triển và củng cố. Cũng như ngọc càng mài càng sáng, vàng càng luyện càng trong” [6, tr. 292]. Vì vậy, việc giáo dục và rèn luyện phẩm chất đạo đức cho thanh niên phải tiến hành thường xuyên. Đó là cả một quá trình lâu dài và bền bỉ, chỉ cần chúng ta chủ quan, “buông lỏng” đạo đức là rất dễ bị sa ngã. Trong xu thế kinh tế thị trường, bên cạnh những mặt tích cực thì nó chứa đựng những tiêu cực, khiến chúng ta dễ bị cuốn vào, và đối tượng dễ bị nhất lại chính là tầng lớp thanh niên.

Trách nhiệm giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên, trước tiên thuộc về nhà trường, về ngành giáo dục - đào tạo. Có thể nói, chính trường học là nơi thuận lợi nhất để giáo dục thanh niên trên mọi phương diện. Trong môi trường này, thế hệ trẻ có thể dễ dàng tiếp thu những tri thức cần thiết, những kinh nghiệm cơ bản để chuẩn bị bước vào đời. Như Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nhấn mạnh về vai trò và trách nhiệm của nhà trường: cốt nhất là phải dạy học trò biết yêu nước, thương nòi, phải dạy cho họ ý chí tự lập tự cường, quyết không chịu thua kém ai, quyết

không chịu làm nô lệ. Trong thời đại mới, có rất nhiều lý do khiến không ít gia đình không có thời gian quan tâm con cái như: công việc, tiền bạc, hoàn cảnh... Nhưng không vì thế mà quên trách nhiệm to lớn của gia đình, của những bậc làm cha làm mẹ. Chỉ có nhà trường là không đủ, mà cần có sự quan tâm của gia đình. Giữa nhà trường, gia đình phải có mối liên hệ và sự phối hợp để đạt hiệu quả. Tránh tình trạng, bỏ bê, phó mặc con em cho nhà trường, mà thiếu sự quan tâm, bảo ban và dạy dỗ từ phía gia đình. Ngoài ra, các đoàn thể thanh niên cũng cần phải chung tay, xây dựng và rèn luyện đạo đức cách mạng cho tầng lớp thanh niên. Bằng nhiều biện pháp khác nhau, “trung ương Đoàn cần phải tăng cường hơn nữa việc giáo dục tinh thần yêu nước, giác ngộ đạo đức cách mạng cho đoàn viên và thanh niên” [7, tr. 318]. Các đoàn thể thanh niên cần lôi cuốn các bạn trẻ tham gia hoạt động, từ đó tuyên truyền và giáo dục. Với những việc làm thiết thực, các hoạt động trên sẽ góp phần không nhỏ trong việc giáo dục thanh niên, giúp họ sống đẹp hơn, có lý tưởng hơn. Có thể nói: “Trường học, gia đình và đoàn thể thanh niên cần chú ý đến giáo dục tư tưởng, thái độ hoạt động và sinh hoạt hàng ngày của thanh niên để kịp thời khuyến khích, uốn nắn và sửa chữa” [6, tr. 265-266]. Đó là sự phối hợp mang tính đồng bộ và chặt chẽ để có thể giáo dục đạo đức cho thanh niên. Đặc biệt, về phía bản thân mỗi thanh niên, hơn ai hết họ cần phải tự ý thức, nỗ lực và nghiêm túc rèn luyện bản thân. Các cá nhân phải xác định cho mình một lối sống lành mạnh. Họ tuyệt đối phải tránh xa những tiêu cực, cám dỗ, tệ nạn xã hội, luôn luôn có ý thức trau dồi đạo đức cách mạng, biết sống đẹp sống có ích. Nếu mỗi thanh niên biết ghi nhớ và thấu hiểu: “không phải là hỏi nước nhà đã cho mình những gì. Mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà! Mình phải làm thế nào cho ích nước lợi nhà nhiều hơn?” [5, tr. 455] thì bản thân sẽ có những hành động đúng, những việc làm có ích. Còn ngược lại, nếu cá nhân chỉ biết sống ích kỷ, “đòi hỏi”, trách móc, chán nản, bết tã... thì những cám dỗ sẽ dễ dàng thâm nhập. Tuổi trẻ cần phải hăng hái năng động, cần phải có một lối sống đẹp, lối sống tích cực.

3.3. Hướng đến phát triển con người toàn diện

Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nhắc nhở: “Có tài mà không có đức ví như một anh làm kinh tế tài chính rất giỏi nhưng lại đi đến thụt két thì chẳng những không làm được gì lợi ích cho xã hội mà còn có hại cho xã hội nữa. Nếu có đức mà không có tài ví như ông Bụt không làm hại gì, nhưng cũng không lợi gì cho loài người” [6, tr. 172]. Tài và đức là hai yếu tố rất quan trọng để tạo nên con người. Không chỉ chú trọng rèn luyện mặt đạo đức cho thanh niên, mà Đảng và Nhà nước còn cần hướng đến phát triển con người toàn diện, “tức là thanh niên phải có đức, có tài”. Đức - tài có quan hệ biện chứng, tác động qua lại với nhau. Một con người “vừa có đức vừa có tài” hay cũng chính là “vừa hồng vừa chuyên”. Giáo dục tầng lớp thanh niên hiện nay là phải “đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên”” [8, tr. 516]. “Hồng” theo tư tưởng của Bác có thể hiểu đó chính là đạo đức cách mạng, phẩm chất chính trị, biết sống vì người khác, không tư lợi, không ngại khó khăn, gian khổ, không ngại hy sinh vì nước vì dân. Còn “chuyên” có thể hiểu, đó là chỉ trình độ chuyên môn, năng lực của bản thân, biết học hỏi và nắm bắt cái mới. Một người thanh niên cần có cả hai yếu tố “vừa hồng vừa chuyên”.

Với cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, sự kết hợp các công nghệ lại với nhau đã làm mờ đi ranh giới giữa vật lý, kỹ thuật số và sinh học. Điều này đã tác động không nhỏ đến đời sống xã hội, làm biến đổi cách sống, cách làm việc và giao tiếp của toàn nhân loại. Nó thúc đẩy sản xuất, đẩy nhanh quá trình hội nhập, phát triển kinh tế ở nước ta nhưng đồng thời cũng đặt ra những thách thức lớn. Một trong các thách thức đó là sự thiếu hụt lao động trình độ cao và kỹ năng chuyên nghiệp. Để có thể thích ứng và phát triển trong môi trường mới, bên cạnh tu dưỡng đạo đức thì thế hệ trẻ cần nỗ lực trau dồi trình độ chuyên môn, khả năng ngoại ngữ, tin học cũng như thành thạo các kỹ năng mềm (giao

tiếp, làm việc nhóm, kỹ năng trình bày, quản lý thời gian...). Mệnh đề “đức” phải có trước “tài”, không có nghĩa là xem thường tài năng mà chúng là điều kiện cho nhau, cùng nhau phát triển. Vì một người nếu “có đức không có tài như ông Bụt ngồi trong chùa, không giúp ích gì được ai” [7, tr. 399]. Nó cũng như “hồng”, là quan trọng, là cái gốc, nhưng nếu thanh niên Việt Nam hiện nay chỉ có “hồng” mà không có “chuyên” thì muốn làm việc gì cũng khó, nhất là không thể đáp ứng được những yêu cầu phát triển kinh tế, phát triển khoa học của xã hội, của đất nước. Vì vậy, để phát triển toàn diện và bền vững thì cần phải kết hợp cả hai mặt, thanh niên hiện nay cần vừa “hồng” vừa “chuyên”. 50 năm đã qua, nhưng những lời dạy của Người trong bản Di chúc thiêng liêng đến nay vẫn có giá trị to lớn. Đặt trong tình hình thực tế của giới trẻ hiện nay, học tập và làm theo tư tưởng đạo đức của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong bản Di chúc là việc làm có ý nghĩa và mang tính cấp thiết.

4. Kết luận

Nghị quyết Hội nghị lần thứ bảy, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X đã khẳng định: “Thanh niên là rường cột của nước nhà, chủ nhân tương lai của đất nước, là lực lượng xung kích trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, một trong những nhân tố quyết định sự thành bại của công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, hội nhập quốc tế và xây dựng chủ nghĩa xã hội” [2, tr.41]. Trong thời đại ngày nay, thanh niên Việt Nam dưới ánh sáng tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, bản Di chúc thiêng liêng nói riêng cần phải cố gắng phấn đấu, trau dồi phẩm chất đạo đức để xứng đáng với tình yêu thương, sự quan tâm của Bác, của Đảng và Nhà nước. Xứng đáng với vai trò là chủ nhân tương lai của đất nước, như lời Người dặn tuổi trẻ năm nào: “Nhiệm vụ của thanh niên không phải là hỏi nước nhà đã cho mình những gì. Mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà? Mình phải làm thế nào cho ích lợi nước nhà nhiều hơn? Mình đã vì lợi ích nước nhà mà hy sinh, phấn đấu chừng nào?” [5, tr. 455]./.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2007), *Văn kiện Đảng Toàn tập*, tập 52, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [2]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2008), *Văn kiện Hội nghị lần thứ bảy Ban Chấp hành Trung ương khoá X*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [3]. Hoàng Hương (2019), “Bộ Văn hoá Thể thao Du lịch: Tuyên truyền phòng, chống tội phạm và ma tuý cho học sinh, sinh viên”, *Văn hoá điện tử*, <http://baovanhoa.vn/van-hoa/artmid/428/articleid/23535/bo-vhttdl-tuyen-truyen-phong-chong-toi-pham-va-ma-tuy-cho-hoc-sinh-sinh-vien>
- [4]. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 6, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [5]. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 7, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [6]. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 9, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [7]. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 11, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [8]. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, tập 12, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [9]. Nguyễn Phú Trọng (2017), “Toàn văn phát biểu của Tổng bí thư tại Đại hội Đoàn toàn quốc lần thứ XI”, *Tuổi trẻ*, <https://tuoitre.vn/toan-van-phat-bieu-cua-tong-bi-thu-tai-dai-hoi-doan-toan-quoc-lan-thu-xi-20171211162535078.htm>

**CONTRIBUTIONS TO CONSTRUCTING THE VIETNAMESE YOUTH’S VIRTUES
UNDER HO CHI MINH PRESIDENT’S TESTAMENT****Summary**

Vietnamese youth play an important role in developing the nation. Currently, besides those youths of living a meaningful life, there are quite a number of them living selfishly without passion, faith and violating laws. This event is discouraging and socially alarming. In order to train “the next revolutionized generations” filled with ideals, it is necessary to foster their qualities based on the testament of President Ho Chi Minh. This involves training the spirit of enthusiasm, voluntary engagement, and difficulty encounter; self-training revolutionary ethics; proceeding to comprehensive development.

Keywords: Vietnamese youth; the testament; President Ho Chi Minh.

Ngày nhận bài: 08/10/2019; Ngày nhận lại: 25/11/2019; Ngày duyệt đăng: 20/12/2019.